

2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.
3. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 39.

*Михайліченко Н. В.,
старший викладач кафедри правознавства
Бердянського державного педагогічного університету*

АНТРОПОЛОГІЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА

Реалізація права ґрунтована на багатовимірності людини як такої. Будучи природною і соціокультурною істотою, людина переносить свої характеристики на реалізацію права загалом. Реалізація права здійснюється нею автономно, оскільки людина є самодостатньою істотою. Якщо людина не є автономною істотою, то тоді немає сенсу говорити про реалізацію нею права. Тоді людина є істотою підневільною, залежною, нереалізованою, і, зрозуміло, неправовою, об'єктом законницького впливу з боку можновладців [1, с. 116].

Для повноцінного здійснення людини правова форма її діяльності необхідна. На реалізацію права у різних формах впливають суто природні якості людини: психіка, воля, агресія, позитивні емоції, природні розумові здібності тощо. Окрім цього, людина є соціальною істотою і її соціальні якості теж мають вплив на правореалізацію. Почуття солідарності з іншими, соціальна взаємодія з іншими членами суспільства, її перебування в різних соціальних інститутах, соціальні ролі, рольові функції тощо – все це накладає відбиток на форми реалізації права. Духовно-культурні характеристики людини- особистості – чи не найважливіший чинник у правореалізації. Людина, позбавлена духовно-морального виміру, навряд чи стане коли-небудь повноцінним суб'єктом права. І, навпаки, духовно зріла особистість і сама буде докладати максимум зусиль для реалізації власних прав, та ще й працюватиме і безпосередньо, і опосередковано на реалізацію права в суспільстві, його ствердження, захист, розвиток. Правосвідомість розуміє, що від реалізації права як форми втілення та вираження вищих духовних цінностей вирішальним чином залежить життєздатність суспільства, перспективи його розвитку, його майбутнє тощо [4, с. 106].

Правореалізація у всіх формах залежить і безпосередньо, і опосередковано від низки різних чинників. Зокрема, на неї впливає загалом рівень розвитку суспільства. Чим менше в правовому розвитку успіхів у суспільства, тим складніше буде здійснюватися реалізація права. В нинішній авторитарній, посттоталітарній, напівфеодалній Україні правореалізація в повній мірі, особливо у такій формі як використання права дуже утруднена, що зумовлює незрілість українців як суб'єктів права, і України як правового суспільства. В демократичних країнах правореалізація проходить значно інтенсивніше, і як наслідок, в масовому масштабі суспільство складається із повноцінних суб'єктів права, а, отже і є правовим суспільством. Особливо багато в плані правореалізації залежить від ступеня зрілості людини-особистості. Якщо суспільство складається зі зрілих особистостей в масовому масштабі, право буде розвиватися інтенсивно, правореалізація буде здійснюватися успішно. Зріла, сильна, впевнена в собі людина-особистість має бути правосвідомою. З таких людей складається правосвідоме суспільство, яке саме стає гарантом реалізації права у всіх можливих формах [2, с. 235].

Політичний чинник дуже може або позитивно, або негативно впливати на правореалізацію. Демократична влада не творить безлічі заборон для громадян, а навпаки, керується принципом: дозволено все, що не заборонено. Недемократична державна влада зарегулює суспільне життя, творить все більше норм – заборон для громадянства, створює штучні перешкоди через прийняття неправових актів, відсутність справедливого суду, всездозволеність державного чиновництва для вільної правореалізації. Україна в цьому плані є промовистим прикладом [3, с. 98].

Для правореалізації дуже важливим є духовно-моральний чинник. Якщо в суспільстві жива мораль, тверді духовно-моральні засади, правореалізація буде здійснюватися успішно у всіх формах. Якщо ж поваги до прав людини, як і до самої людини немає, якщо суспільство не відрізняє добро від зла, справедливість від несправедливості, плутає честь і безчестя, там не може жити право загалом, і правореалізація не матиме соціокультурного підґрунтя.

Правореалізація в значній мірі залежить від ціннісної шкали суспільства. Якщо на вершині цієї шкали буде знаходитися людина, її гідність, честь, її права, свобода, справедливість, їх рівна міра для однойменних суб'єктів права тощо, правореалізація буде здійснюватися успішно. Де зневажена людина, де на вершині ціннісної шкали замість загальнолюдських цінностей знаходяться другорядні, групові, часткові, там і проблеми з реалізацією права.

Література:

1. Загальна теорія держави та права / за ред. В. Копейчикова. Київ, 1997. 320 с.

2. Загальна теорія держави та права / за ред. М. Цвіка, О. Петришина. Харків : Право, 2004. 584 с.
3. Марченко О.В. Філософія права : навчальний посібник. Дніпро, 2015. 304 с.
4. Патеї-Братасюк М.Г. Філософія права : навчальний посібник. Тернопіль, 2006. 344 с.

*Мосійчук Т. Д.,
стипендистка Міжнародного Вишеградського фонду
(Варшавський Університет)*

ОПОЗИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БОРИСА НЕМЦОВА

Борис Немцов – одна з найколеритніших постатей російського політикуму. Ліберальний реформатор і один з лідерів опозиції, Борис Немцов став справжнім символом після смерті. Міжнародна спільнота і частина російського суспільства сприймає постать Бориса Немцова як символ вільної та демократичної Росії. Свідченням тому є найменування на його честь вулиць, площ і скверів у столицях кількох держав, в тому числі й в Україні [17]. А також присудження Немцову вже посмертно кількох міжнародних премій за значні зусилля щодо захисту демократії та громадянських свобод. Однак в Росії досі триває „війна пам'яті” між тими, хто стверджують, що Немцов був справжнім патріотом своєї держави, її „втраченим шансом” на кращі зміни та державною пропагандою, яка переконує російське суспільство в тому, що Немцов був „агентом Заходу” і лідером „п'ятої колони”, якого вбили як „сакральну жертву”, щоб спровокувати в Росії революцію [7; 20; 25].

Стрімка політична кар'єра Бориса Немцова була однією з найцікавіших в пострадянській Росії. Науковець, кандидат фізико-математичних наук, Немцов прийшов в політику на хвилі екологічного руху проти будівництва Горьківської атомної станції теплопостачання в кінці 80-х років ХХ ст. В березні 1990 р. його обрали народним депутатом РСФСР, а через рік, завдяки особистому знайомству з Борисом Єльциним, 32-річний Немцов обійняв посаду губернатора Нижньоновгородської області. Таким чином, він став наймолодшим губернатором в історії Росії, згодом наймолодшим міністром та першим віцепрем'єром. Свого часу Немцова називали одним з найсерйозніших кандидатів на наступника президента Єльцина. Немцов був також співзасновником і лідером партії „Союз правих сил”, об'єданого демократичного руху „Солідарність” та партії РПР-ПАРНАС. Саме ці політичні сили стали платформою його опозиційної діяльності [4, 5, 6]. В Україні Немцов був знаний з часів Помаранчевої революції, після якої він працював радником президента Віктора Ющенка [7]. Близький друг політика, Альфред Кох стверджував, що саме події Помаранчевої революції стали поворотним моментом у житті Немцова, після чого він повірив, що подібне може статися і в Росії [6, 1:28:54 хв].

Опозиційна діяльність Бориса Немцова розпочалася в ході підготовки до виборів в Державну Думу Росії у 2007 р. Тоді вперше Немцов з'являється серед молодих опозиціонерів на вуличних мітингах з протестом проти чинної влади. Соратник Немцова по „Солідарності”, Ілля Яшин згадував його прихід в опозицію: „Для всіх це було дуже дивною новиною, що Немцов, колишній віцепрем'єр, несподівано виходить на вулицю на неузгоджені акції і поліція його затримує. Багато хто сприймав це як позерство. Думали, пару раз прийде, перед камерами покрасується і закине, [4]. В лютому 2008 р. в співавторстві з Володимиром Міловим Немцов публікує першу експертну доповідь під назвою „Путін. Підсумки” [11]. На основі численних статистичних даних, автори доводили, що реальний стан справ в Росії кардинально погіршився і суттєво відрізняється від урядової пропаганди. В той самий час на сторінках „Foreign Affairs” до аналогічних висновків прийшли знані американські аналітики Майкл Мак-Фол і Кетрін Стоунер-Вайс: „З точки зору громадської безпеки, охорони здоров'я, корупції та майнових прав росіяни зараз дійсно знаходяться в гіршому становищі, ніж десять років тому” [27, с. 239]. Невелика в накладі (5 тис. екземплярів) доповідь викликала бурхливу реакцію журналістів та політологів. На хвилі громадської зацікавленості Немцов ще того ж року в співавторстві з В. Міловим публікує доповідь „Путін і „Газпром” про шахрайства чинного президента і його близького оточення, пов'язані з виведенням активів з Газпрому, а також маніпуляції з акціями концерну [13]. Публікація незалежних експертних доповідей, в яких аналізувалися основні проблеми країни та викривалися корупційні схеми чинної влади, продовжилася в наступні роки діяльності Немцова [9,10, 14,15,16,19]. Загалом було опубліковано 10 експертних доповідей і ще для однієї Немцов активно збирав матеріал. Доповіді були важливою частиною його опозиційної діяльності.

З січня 2010 р. Немцов разом зі своєю командою долучається до громадянського руху „Стратегія-31” на захист свободи зібрань, гарантованих 31-ою статтею Конституції Російської Федерації. Немцов брав активну участь в мітингах, постійно виступав з промовами та неодноразово був затриманий поліцією разом з іншими активістами. 10 березня 2010 р. Немцов одним з перших підписав звернення „Путін повинен піти”. В рамках цієї кампанії з червня поширювалася їхня спільна з Міловим доповідь „Путін. Підсумки 10 років” [12]. У цей час Немцов працював над затвердженням в ЄС і США „списку Магнітського”, за яким вводились персональні санкції щодо російських чиновників, причетних до смерті юриста фонду Hermitage Capital С. Магнітського та інших порушень прав людини. 16 листопада 2010 р. політик виступив у Конгресі США на вечорі пам'яті Сергія Магнітського після сенатора Кардіна, автора законопроекту [22]. Напередодні нового року, 31 грудня після